

SOTSIAALDIALOGI LIIGENDUSE TÕHUSUSE PARANDAMINE EUROOPAS

ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF SOCIAL DIALOGUE ARTICULATION IN EUROPE

VÕRDLEVAD TULEMUSED, VÕRGUSTIKE ANALÜÜS, EESTI TULEMUSED

Jaan Masso

Tartu Ülikool, majandusteaduskond

Ettekanne Eesti Ametiühingute Keskliidu volikogul, Tallinnas,
17. detsembril 2019

EESDA, Project No. VS/2017/0434

Co-funded by
the European Union

Ettekande ülevaade

- **Uuringu eesmärk:**

- analüüsida **sotsiaaldialoogi toimimist** riigi, sektori ja ELi tasandil
- analüüsida **alt-üles ja ülalt-alla suhtlemise dünaamikat** sotsiaalpartnerite, riigiasutuste ja ELi juhtorganite vahel
- analüüsida **sotsiaaldialoogi toimimist ja selle tõhusust**

- **Poliitiline eesmärk:**

- arendada sotsiaaldialoogi kohta **võrdlevate andmete** kogumist ja kasutamist
- **edendada teadlikkust ja vahendada teavet** tõhusate praktikate kohta

Uuringu ülevaade

- **Uuringu eesmärk:**

- analüüsida **sotsiaaldialoogi toimimist** riigi, sektori ja ELi tasandil
- analüüsida **alt-üles ja ülalt-alla suhtlemise dünaamikat** sotsiaalpartnerite, riigiasutuste ja ELi juhtorganite vahel
- analüüsida **sotsiaaldialoogi toimimist ja selle tõhusust**

- **Poliitiline eesmärk:**

- arendada sotsiaaldialoogi kohta **võrdlevate andmete** kogumist ja kasutamist
- **edendada teadlikkust ja vahendada teavet** tõhusate praktikate kohta

Uurimisküsimused

- Kuidas **mõjutab ELi tasandi sotsiaaldialoog riigi ja/või sektori** tasandi sotsiaaldialoogi osalejate positsiooni, otsuseid ja tulemusi ning vastupidi?
- Mis tegurid tagavad **tõhusa sotsiaaldialoogi**?
- Kas ja kuivõrd on **erineva sotsiaaldialoogi traditsioonidega** riikide tulemused võrreldavad? Mida saab erinevatest kogemustest õppida?
- Millised on sotsiaaldialoogi võimalused ja riskid tulevikus?

Sotsiaaldialoog esineb mitmekesistes töösuhete süsteemides

Riiklik töösuhete süsteem	Organiseeritud korporatiivsus (Põhjamaad)	Liberaalne mitmekesisus (Lääne Euroopa)	Riigikeskne (Lõuna Euroopa)	Sotsiaalne partnerlus (Kesk ja Lääne Euroopa)	Juurdunud uusliberaalne (Kesk ja Ida Euroopa)	Uusliberaalne (Kirde ja Kagu Euroopa)
Riigid	DK, FI, SE	CY, IE , MT, UK	ES, FR , GR, IT, PT	AT, BE, DE, LU, NL, SI	CZ, HR, HU, PL, SK	BG, EE , LV, LT, RO

Allikas: autorite koostatud ja põhineb Bechter et al. (2012), Eurofound (2018a), Bohle and Greskovits (2012), EC (2009: 49-50).

Uuringu kontseptuaalne raamistik: mitmetasandiline valitsemisperspektiiv

- Töösuhete süsteemide mitmekesisus ELis
- Sotsiaaldialoogis osalejate määramine ja nende kaasamise viisid
- **Osalejate suhted (alt-üles ja ülevalt-alla sektori, riigi ning ELi tasandil),
võrgustiku perspektiiv**
- Sotsiaaldialoogi intensiivsus - informeerimine, konsulteerimine, läbirääkimine
- Suhtlemise vorm: kontrolliv, koostöö, väärtuste jagamine, interaktiivsed läbirääkimised
- Tulemused: siduvad/mittesiduvad
- Tulemuste rakendamise viisid: õigusaktid, kollektiivlepingud, muud vormid

Uuringu kontseptuaalne raamistik: tõhusus

Sotsiaaldialoogi tõhusus

- Võimalus jõuda tulemusteni
 - **Siduvad** (direktiivid, õigusaktid, kollektiivlepingud)
 - **Mittesiduvad** (ühisavaldused, memorandumid, soovitused, jmt.)

Sotsiaaldialoogi tulemuste tõhusus

- **Tulemuste kandumine**
sotsiaaldialoogi ühelt tasemelt teisele
- **Tulemuste rakendamise viis**
(riiklik õigusakt, kollektiivleping, ELi direktiiv, autonoomne leping, ühisavaldus, jmt.)

Uuringu metoodika

Uuring

Intervjuud

Juhtumiuuringud

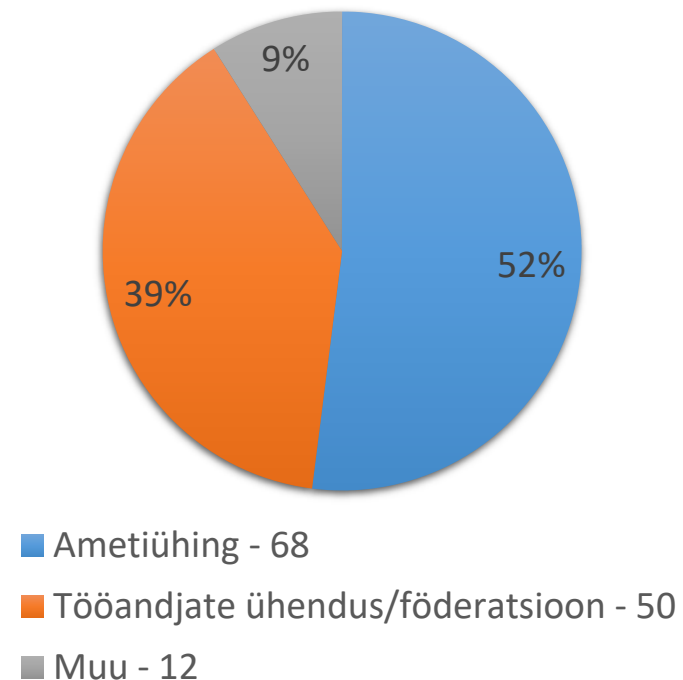

Võrgustiku analüüs

Riikide ja sektorite valik põhineb uuringu tulemustel

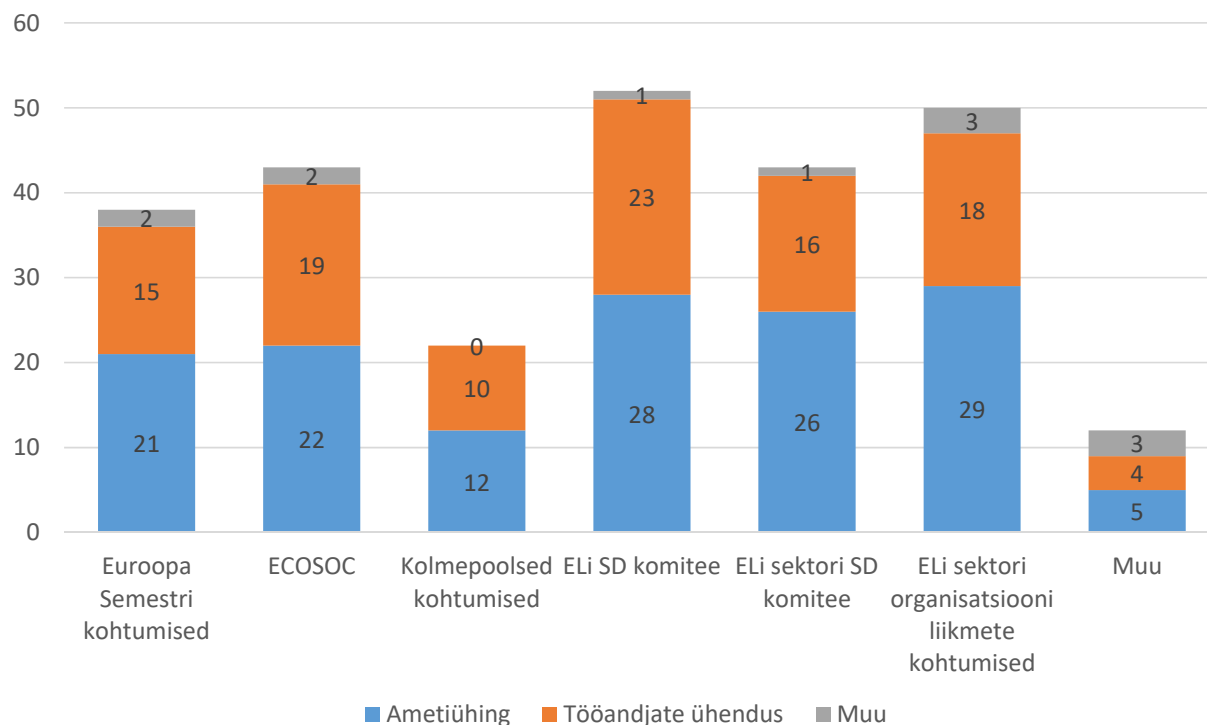
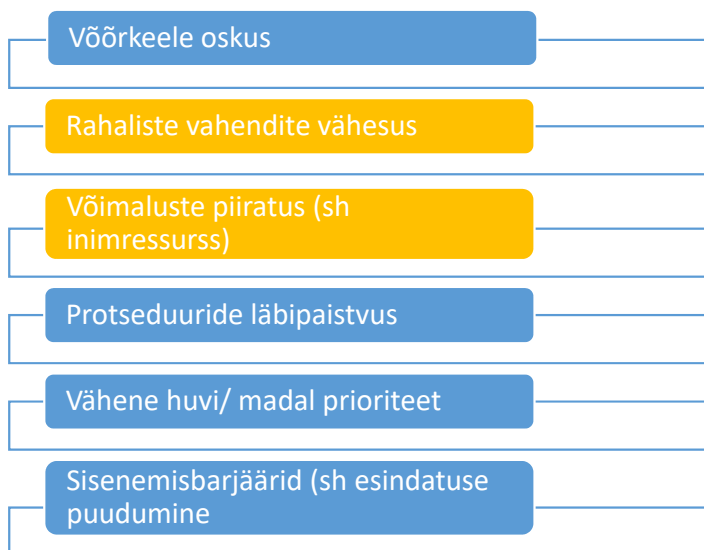
Uuring

- November 2018 kuni mai 2019
- 130 vastust riikide sotsiaalpartneritelt
- Teemad:
 - Osalemine ELi tasandi sotsiaaldialoogi (SD) struktuurides
 - Teemad, millega SD partnerid tegelevad ELi tasandil
 - SD tulemused
 - Parandusettepanekud

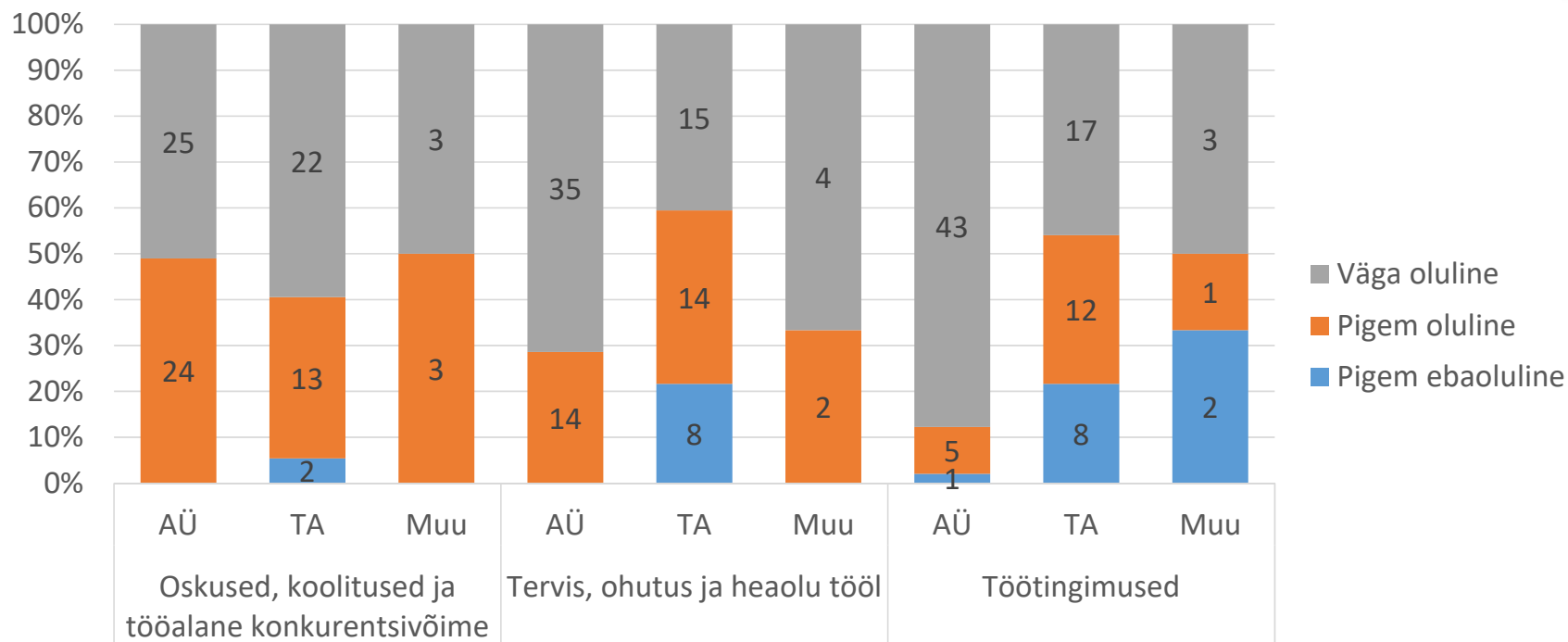

Riiklike sotsiaalpartnerite osalus ELi tasandi SDs

- 78% vastajatest osales mingil viisil ELi tasandi sotsiaaldialoogis
- 16% tööandjate ühendustest ja 20% ametiühingutest teatasid mitteosalemisest

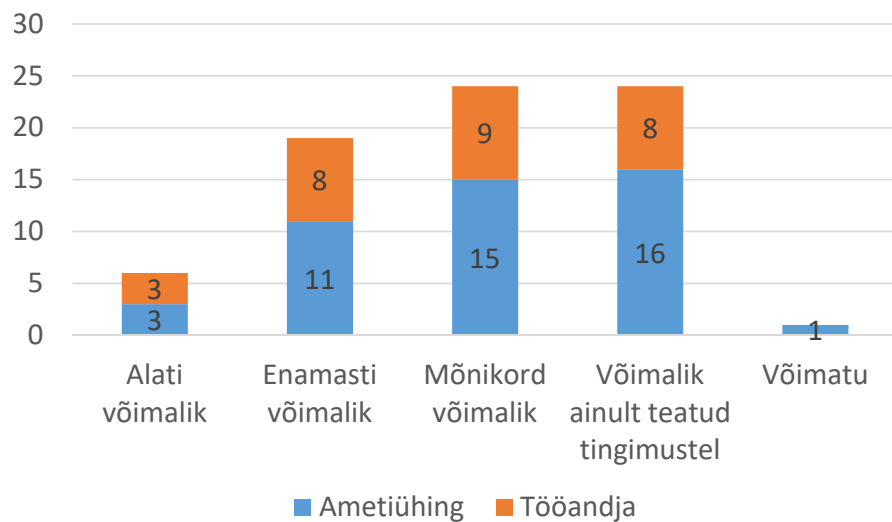
ELi sotsiaaldialoogis arutatud teemad

Sotsiaaldialoogi kanalid ja nende tulemused

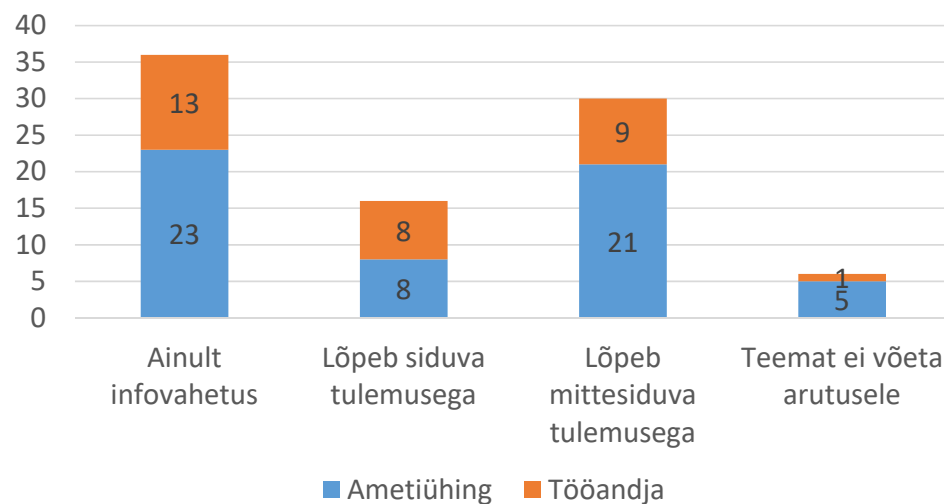
- Alt-üles suhtlus:

võimalus algatada arutelu

- Alt-üles suhtluse tulemused:

kuidas algatused lõppevad

Tulemused: riikide sotsiaalpartnerid peavad ELi tasandi SD-d oluliseks ja positiivseks 1

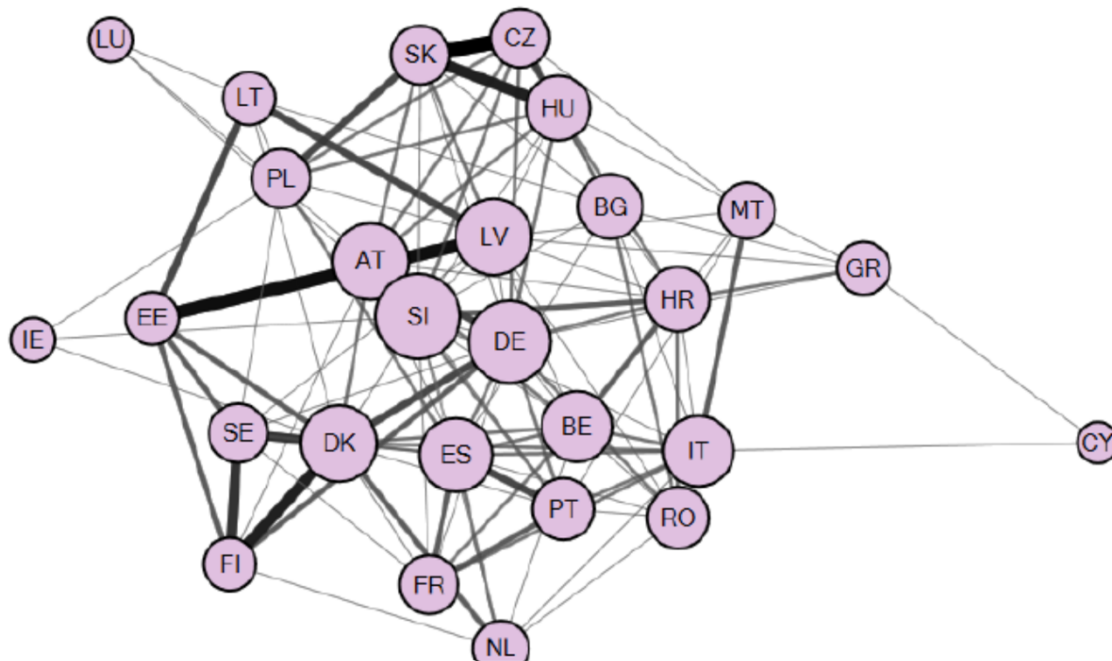
- Riikide sotsiaalpartnerite üldised arvamused:
 - Nad tajuvad, et riikide huvid ELi sotsiaaldialoogi struktuurides on olulised ja positiivsed.
 - Nad ootavad **ELi sotsiaalpartnerite toetust riikliku poliitika mõjutamisel ja kollektiivlääbirääkimistel** liikmesriikides.

Tulemused: 2

Võrgustiku analüüs:

- oodatult tugev koostöö **naaberriikide** (nt Visegrádi piirkond – Poola, Slovakkia, Tšehhi, Ungari; Balti riigid – Eesti, Läti, Leedu; Lõuna-Euroopa riigid ja Skandinaavia riigid) ning samuti ametiühingute ja tööandjate vahel - võimalus **piirkondlike huvide ühiseks tutvustamiseks** ELi tasandil
- Enamik ametiühinguid teeb koostööd ametiühingutega teistes riikides, samuti enamik tööandjate ühendusi teeb koostööd teiste tööandjate ühendustega teistes riikides. Koostööd mõjutab **geograafiline lähedus** (Skandinaavia, Kesk-Euroopa, Ida-Euroopa).

Üle kõigi organisatsiooni tüüpe (AÜ-d, tööandjate organisatsioonid) agregeeritud rahvusvaheliste koostöösidemete võrgustik

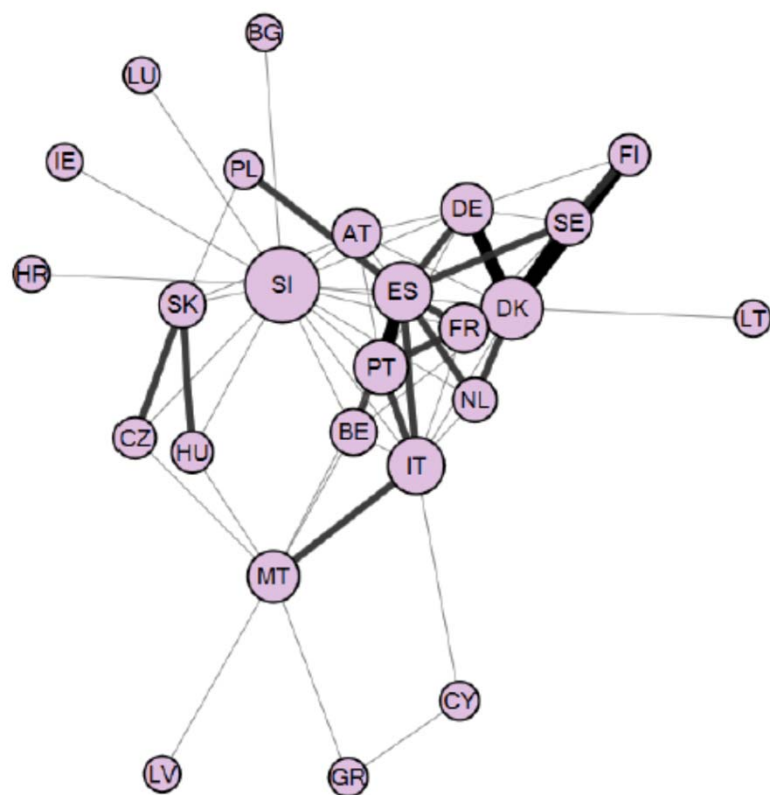
- **Andmete allikas** - küsimus uuringus: *Please identify your strategic partners by selecting their member states. Please refer your answer to the past three years (since 2015).*
- **Võrgustik** - tippu (*nodes*) on riik, jooned (*edge*) strateegilised partnerlused

Table 18. Number of strategic foreign partner by type (percentage share)

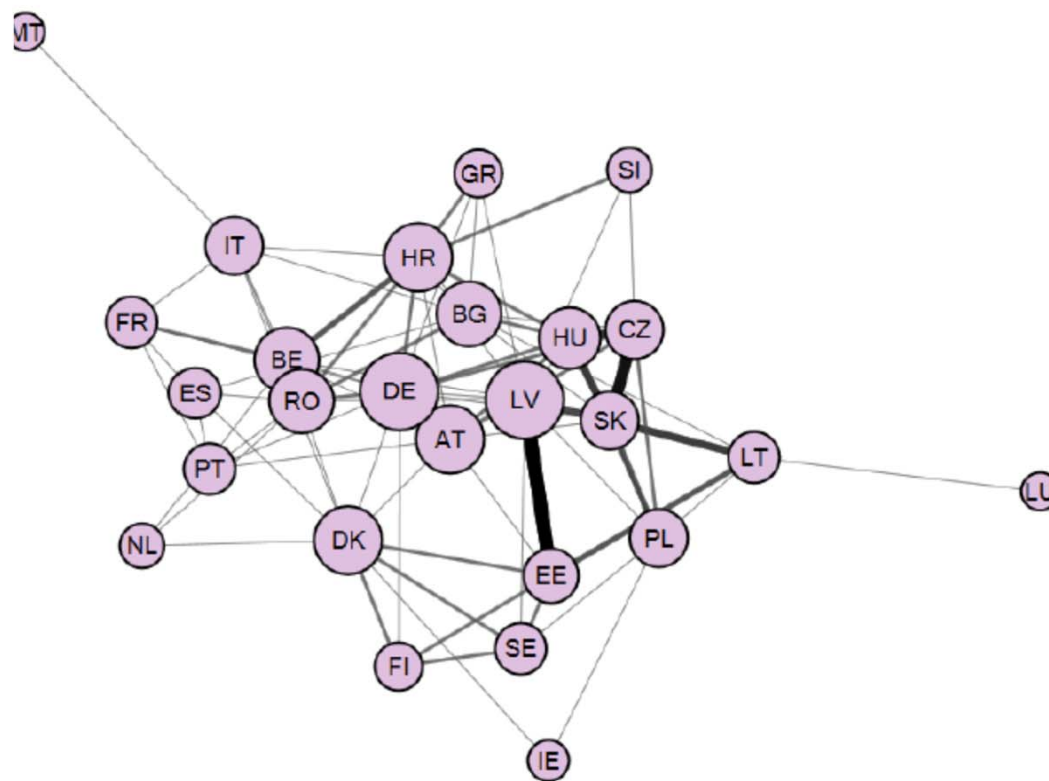
Type of organisation	Employers' association	Trade union	Other
Employers' association	81 (84%)	5 (5%)	10 (10%)
Trade union	12 (8%)	132 (91%)	1 (1%)
Other	3 (25%)	4 (33%)	5 (42%)

Source: Authors' elaboration based on EESDA survey.

Töandjate organisatsioonide rahvusvahelised strateegilised koostöösidemed

Ametiühingute rahvusvahelised strateegilised koostöösidemed

Tulemused: 3

Võrgustiku analüüs:

- Ametiühingute vastuste põhjal joonistatud rahvusvaheliste suhete võrgustik oli **tihedam** võrreldes tööandjate suhete võrgustikuga. Samas tuleb märkida, et väga erilised vastused mõjutavad pilti kogu võrgustikust (nt Malta eriliselt tugev, keskne positsioon tööandjate võrgustikus, sama tulemust ei saadud ametiühingute võrgustikuanalüüsis).
- Riike grupeeriti ka **sarnaste rollide** järgi võrgustikus, võttes arvesse nii ametiühinguid kui tööandjate ühendusi ja nende suhteid.

Tulemused: 4

Võrgustiku analüüs:

- Joonistus välja 6 eraldi gruppi, kus Eesti jagab sarnast rolli Leedu, Rootsi, Soome, Iirimaa, Luxemburgiga.
- Sarnaseid rolle ühes grupis kannavad Bulgaaria ja Poola. Eraldi grupi moodustavad Sloveenia, Saksamaa ja Austria; samuti Küpros, Malta, Kreeka ja Rumeenia. Näiteks meie naaber Läti leiab ühest grupist koos Horvaatia, Slovakkia, Tšehhi ja Ungariga.
- Viimase ja kõige suurema grupi – sarnaste rollide põhjal – moodustavad Taani, Hispaania, Prantsusmaa, Holland, Itaalia, Belgia, Portugal.
- Pikem ülevaade: vt video EESDA projekti koduleheküljel:
<https://celsi.sk/en/projects/detail/28/>

Tulemused: ELi tasandi sotsiaaldialoogi tõhusus

- Riikide sotsiaalpartnerid peavad Euroopa Sotsiaalvaldkonna tippkohtumist, ELi tasandi sektorite vahelist ja sektoripõhist sotsiaaldialoogi **keskmiselt tõhusaks**.
- Ametiühingud hindavad ELi tasandi sektoripõhise SD ja Euroopa Sotsiaalvaldkonna tippkohtumiste tõhusust kõrgemalt kui tööandjate ühenduse.
- Tööandjate ühendused eelistavad pigem **mittesiduvaid tulemusi**, nt juhendid, ühisavaldused ja soovitused, samas kui ametiühingud eelistavad **siduvaid tulemusi**, nt direktiive.

Rating the effectiveness of social dialogue

Social dialogue effectiveness	N/A	No effectiveness	Weak	Medium	Strong	Very strong
Tripartite consultation (Social Summit)	12.5%	1.4%	18.1%	40.3%	19.4%	8.3%
Bipartite dialogue at cross sectoral level	12.5%	2.8%	1.4%	40.3%	19.4%	5.6%
Bipartite dialogue in Sectoral Social Dialogue Committees (SSDC)	15.1%	1.4%	13.7%	38.4%	23.3%	8.2%

EU SEMESTER: How can we increase involvement?

Haridussektor (6 riiki)

Teemad/ prioriteedid	Arutelu riiklikul tasandil	Arutelu ELi tasandil	Tõhususe parandamine
• Töötingimused, tööaeg, stress tööl • Tasude taastamine pärast kriisi • Õpetajate värbamine ja tööl hoidmine • Töökoha turvalisus, ajutised • Vananev tööjõud • Digitaliseerimine, reformid hariduse kvaliteedi tõstmiseks	• Suhteliselt edukas sotsiaaldialoog konsultatsioonidega, mis viib konkreetsete tulemusteni (EE, FR, IE, PT, SE) • Avaliku sektori sotsiaaldialoogi osa • Hiljutine ametiühingute killustatus ja mõju omavate ametiühingute väliste osapoolte esile kerkimine (SK)	• Tugev side ja kaasatus ELi organisatsioonidesse, nt Europe2020 strateegia ülevõtmine (EE, IE, FR, PT) • Väärtustatakse ELi sektori sisest ja sektorite vahelist koostööd, kuid haridust peetakse riikliku pädevuse valdkonnaks (SE, SK)	• Poliitilisest mõjust tulenevad väljakutsed (EE, FR) • Tugevdada sotsiaaldialoogi institutsionaliseerimist (IE, PT) • On oluline kuuluda ELi organisatsioonidesse (PT) • On vaja seada prioriteete riigi ja kohaliku tasandi sotsiaaldialoogis (SE) • Sotsiaalpartnerid peaksid olema aktiivsemad algatuste tegemisel ja tulemuste tutvustamisel (EE, SK)

Tervishoiu sektor (6 riiki)

Teemad/ prioriteedid

- Palgad ja karjääriredel
- Tööaeg, öövahetused
- **Töäjõu/oskuste puudus**, koolitus ja elukestev õpe
- Vananev tööjõud
- **Tervis ja ohutus**
- Sooline võrdõiguslikkus

Arutelu riiklikul tasandil

- **Otsene juurdepääs riiklikule SD-le erinevate kanalite kaudu**, kuid ollakse kriitilised poliitilise mõju all olemise pärast (FR, IE, SK)
- Riiklikud kollektiivlepingud on rohkem levinud avalikus kui erasektoris (SE), vastupidiselt PT-le, kus riik otsustab kogu avaliku sektori üle

Arutelu ELi tasandil

- Annab **informeerimise ja konsulteerimise võimalusi** (IE, FR), kuid **inimressursid on piiratud** (EE, PT, SK)
- ELi siduvad tulemused on positiivsed, kuna need on sageli riiklikes õigusaktides kaetud (SE)

Tõhususe parandamine

- Kohalike ametiühingute ja konföderatsioonide tugevdamine (sh inimressursid), suurem poliitiline stabiilsus ja sotsiaalpartnerite ning riigi esindajate tihedam suhtlus (EE, IE, SK)
- Rohkem **koostööd erinevate tervishoiu kutsealade vahel**, suurem ühtekuuluvus poliitilistel ametikohtadel (FR, IE, PT)
- **Oodatakse ELi tasandil personalistandardeid**

Kaubandussektor (6 riiki)

Teemad/ prioriteedid	Arutelu riiklikul tasandil	Arutelu ELi tasandil	Tõhususe parandamine
• Madal palk, palgatõus • Töötingimused, ebakindlad lepingud, töökohtade stabiilsus • Tööaeg ja paindlikkus, töö pühade ajal/ nädalavahetusel • Koolitus ja oskused, oskuste arendamine, digitaliseerimine • Ühingu tunnustamine • Tervis ja ohutus	• Puudub SD peale ettevõttepõhiste kollektiivläbirääkimiste (IE) • Sotsiaalpartnerid on seotud riiklikult kolme- ja kahepoolsete kollektiivläbirääkimistega (nt FR, PT, SK, SE)	• Kaasatud ELi ühendustesse mõningal määral • Piiratud (kui üldse) osalemine Euroopa Semestri protsessis • PT: aktiivne osalus (Eurocommerce and UNI Europa), CCP tööandjate organisatsioon konsulteerib Euroopa semestri tegevusi	• Osalejate suure killustatuse vähendamine (EE, IE) • Vähendada sõltuvust valitsuse poliitilistest eelistustest (EE, FR) • Suurendada sotsiaalpartnerite võimekust (EE, PT) • Piirkondlikul tasandil tuleks parandada palkade kooskõlastamist (SK)

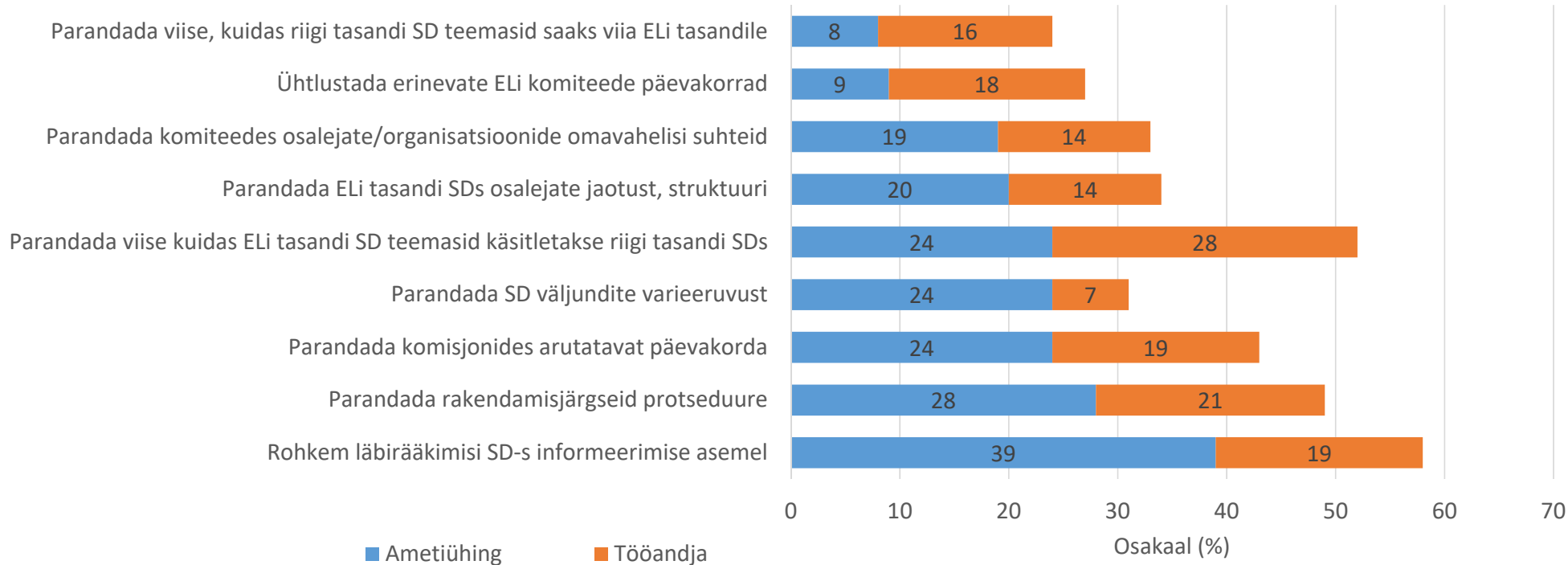
Ehitussektor (6 riiki)

Teemad/ prioriteedid	Arutelu riiklikul tasandil	Arutelu ELi tasandil	Tõhususe parandamine
• Tervis ja ohutus, töötingimused • Sotsiaalne dumping, töötajate lähetamine, ränne • Kvalifitseeritud töötajate puudus • Sektori negatiivne kuvand, noorte meelitamine sektorisse	• Konstruktiivne dialoog sektoris (IE) • Koostöö ja sõltumatu SD, millel on otsene juurdepääs poliitikakujundamisele (SE) • Hästitoimiv sektoripõhine kahe- ja kolmepoolne suhtlus koos poliitika mõjutamisega (FR, PT, SK)	• Vähene osalus Euroopa Semestris (kehtib enamikes riikides) • Aktiivne ELi tasandi sotsiaaldialoog (FR, PT, SE, SK) • Polariseerunud arvamused töötajate lähetamise ja iseendale tööandjaks olemise võltsimise kohta (FR, IE, SE)	• Paremini levitada SD tulemusi ja tagada nende rakendamine (FR, IE) • Tugevdada sektoris partnerite kaasamist riigitasandi kolmepoolsetesse kohtumistesse (PT, SK) • Ollakse skeptilised ELi SD-s ülalt-alli kaasamise võime suhtes tugevdada kohalikku sotsiaaldialoogi (SE)

Kokkuvõte: Sotsiaaldialoogi tulemuste tõhusus

- Sotsiaaldialoogi tulemuste tõhusus: **sotsiaaldialoogi tulemuste ülekandumine** sektori, riigi ja ELi tasandi vahel
 - Rohkem **konsultatsioone ja läbirääkimisi** infovahetamise asemel
 - ELi sotsiaalpartnerid peaksid pöörama rohkem tähelepanu SD tulemuste ülevõtmise protseduuridele liikmesriikides
 - Suurendada rahastamist ja sotsiaalpartnerite võimekust (sh inimressursse) riiklikul tasandil
 - Hõlbustada **intensiivsemat dialoogi** ELi tasandi sotsiaalpartnerite ja Euroopa Komisjoni vahel, et leida ühised eesmärgid ja väljakutsed, millega kõikidel tasanditel sotsiaaldialoogis tegeleda

Parandusettepanekud

Ülevaade EESDA projekti raames Eestis läbi viidud sektoraalsetest intervjuudest

Ülevaade Eesti sotsiaalpartneritest

- **Eesti ametiühingutes ja tööandjate organisatsioonides pole viimastel aastatel toimunud erilisi muudatusi** (Eurofound 2016, Kadarik and Masso 2018): neid iseloomustavad liikmete vähesus, tööandjate piiratud koordineeritus, detsentraliseeritud kollektiivläbirääkimised, kollektiivlepingute vähene kaetus (enamasti ettevõtte tasandil) ja nõrk, kuid nähtavalt paranev sotsiaaldialoog, mis sõltub valitsuskoalitsioonist ja valitsevatest parteidest ning sellest, kas nad väärtustavad sotsiaaldialoogi või mitte (Kall, 2017).
- **Ametiühingud puuduvad väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes** (VKE), kuid on olemas 39%-s ettevõtetes, kus on 250 või enam töötajat. See tähendab, et märkimisväärne osa majandusest ning enamik väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid on ametiühinguvabad (Statistikaamet, 2015a and 2015b).
- **Kõige levinumad on ettevõtte tasandi kollektiivläbirääkimised ja lepingud.** Eestis on vaid kolm sektoripõhist kollektiivlepingut (transport, haridus ja tervishoid), kuna nendeni jõudmine nõuab rohkem aega ja läbirääkimisi.
- **EAKL-i 17 liikmesliidust umbes kuus osalevad aktiivselt ELi tasandi sotsiaaldialoogis**, st nad on liikmed ELi organisatsioonides ja osalevad nende töörühmades ning komisjonides, ülejäänud liikmed on pigem aktiivsed riigitasandi sotsiaaldialoogis ja üksikud liikmed vajavad keskliidult tuge nii riigi kui sektori tasandi sotsiaaldialoogis. Enamik Eesti ametiühinguid ja tööandjate organisatsioone osaleb sotsiaaldialoogis keskliidu kaudu.
- **Suurimad riigitasandi sotsiaaldialoogi probleemid on** vähene töösuhete tähtsustamine, poliitilise huvi puudumine, osaliselt ka riigi strateegia pingete ja konfliktide vältimiseks (Varblane *et al.* 2016).

Mõned positiivsed arengud Eesti sotsiaaldialogis

- Kõige olulisem ja nähtavam hiljutine muudatus (mida rõhutati riiklikes intervjuudes) on see, et **Eesti valitsus ja sotsiaalpartnerid taastasid 2018. aastal kolmepoolsed kohtumised**, kui valitsus kaasas töötajate ja tööandjate esindajad regulaarsematesse aruteludesse => panus riikliku miinimumpalga tõusu.
- **Kaubandussektor**: suhted riigi tasandi sotsiaaldialoogis ja läbirääkimiskultuur on paranenud. Esineb vähem vastasseise ja rohkem arutelusid ning koostööd, siiski esineb tulemusteta kohtumisi.
- Sotsiaalpartnereid kaasatakse sagedamini ELi direktiivide ülevõtmisel
- **Tõhusama sotsiaaldialoogi jaoks peaksid töötajad ise aktiivsemad olema** (kaubandus), sotsiaaldialoogi kultuur võib põlvkondade erinevuse tõttu muutuda
- **Mitteametlikud sidemed ja võrgustikud on olulised** (väikeste riikide mõju) => aitab kaasa koostööle ja lepingute järgimisele (kaubandus)
- **Eelistatakse sektoripõhiseid kokkuleppeid, et vältida ettevõtte tasandil konkurentsivõime vähenemist** (kaubandus)

Ülevaade sektoritest

- **Kaubandus** – töötajate arv hulgi- ja jaekaubanduse sektoris (sh mootorsõidukite ja mootorrataste remont) 2018. aastal oli 76 300. Näiteks 2015. aastal kuulus ametiühingusse 3900 töötajat ja 54 400 töötajat mitte. 2015. aastal oli kollektiivlepinguga kaetud 10 400 töötajat ning katmata 30 600 töötajat.
- **Ehitus** – sisulise sotsiaaldialoogi toimimiseks puuduvad ametiühingud: väiksed ettevõtted, projektipõhine töö. 2,7% ehitussektori töötajatest on kaetud kollektiivlepinguga. Eesti Industriaal- ja Metallitöötajate Ametiühingute Liit hakkas esindama ka ehitustöölisi.
- **Tervishoid** – üsna hästi organiseerunud sektor: Eesti Haiglate liit, Eesti Õdede liit, Eesti Arstide liit, Haigekassa (sektori rahastamise otsused) jt. Selles sektoris on sotsiaalpartneritel konkureerivad ametiühingutevahelised suhted. Mitmed ametiühingud on moodustatud teatud rühma või kutse esindamiseks (arstid, õed, perearstid jne). Haigekassa ja ametiühingute vahel on kollektiivlepingu läbirääkimised iga kahe aasta järel.
- **Haridus**. Sujuva töösuhete arenguga sektor; kollektiivlepingute muutumine ulatuslikumaks viimastel aastatel
- **Esines probleeme valdkondlike intervjuudega**, mõned valitud ametiühingud loobusid intervjuust, mistõttu uuringu autorid asendasid nad suuremate tööandjatega (**kaubandus**)

EL tasandi sotsiaaldialoogis osalemise piirangud

- **Ressursside nappus:** inimeste ja juriidilise pädevuse puudus, vähene võõrkeeleskus, liiga lühikesed tähtajad tagasiside andmiseks (kaubandus)
- **Intervjueeritute hinnangul on Eesti esindatus ELi sotsiaaldialoogis heal tasemel.** Enamik riigitasandi sotsiaalpartneritest osaleb mitmetes rahvusvahelistes organisatsioonides ja Euroopa Komisjoni tööühmades.
- Ametiühingute esindajad märkisid intervjuudes, et **ELi tasandi sotsiaaldialoogi konsultatsioonide maht on märgatavalt kasvanud** ja paljud riigid, sh Eesti, ei suuda materjalide kohta sisulist tagasisidet anda.
- **Piiratud ressursside tõttu ei ole ELi tasandi sotsiaaldialoog võrreldes riigi tasandi sotsiaaldialoogiga prioriteetne**, nt ELi tasandil osalemine on jäetud keskliitudele.
- Kui ettevõttesisene sotsiaaldialoog tööandja ja töötajate vahel toimib, siis pole vajadust ELi tasandi sotsiaaldialoogi järele (kaubandus)
- **Ka riigi esindajad märkisid intervjuudes, et neil on piiratud inimressursid ELi tasandi sotsiaaldialoogis osalemiseks.**

EL sotsiaaldialoogis arutatud teemad

- **Kaubandus:** tööaeg, paindlikkus, tervis ja heaolu tööl, naiste suur osakaal töötajate hulgas
- **Ehitus:** haridus, maksuregulatsioonid, kiiresti muutuvad õigusaktid
- **Tervishoid:** patsiendi ohutus, tervis ja heaolu töökohal (nt nõelatorke vigastus), vananev elanik- ja töötajaskond, tööjõu mobiilsus ja tööjõu puudus (õed ja arstid), andmekaitse üldreeglid (GDPR), vältimatu abi ja raviteenuse osutamine teiste liikmesriikide kodanikele, tervishoiu jätkusuutlikkus ja patsientide riiklik ravikindlustus
- **Mõned teemad on riigipõhised või liiguvad ELiga võrreldes vastupidises suunas,** nt osalise ajaga töötamise võimaluste suurendamine Eestis
- **Intervjueeritud esindajad usuvad, et kõigil liikmetel on võimalik alata uute teemade arutelu ELi organisatsioonides.** Nt Eesti Õdede liit algatas liikmesriikides õdede standardiseeritud tunnipalga andmete kogumise. Mõnedel sotsiaalpartneritel (nt arstid) pole aega ja ressursse uute teemade algatamiseks ELi tasandil.
- **Ehitus:** peamine takistus ELi tasandi sotsiaaldialoogis on ühiste teemade puudumine, ELi tasandi sotsiaaldialoogi teemad on riikide jaoks liiga üldised ning teemade täpsustamist takistab kohalike turgude kaitse.

Riigi roll sotsiaaldialoogi edendamisel

- **Ministeeriumid püüavad võimu ära kasutada** ja kiiremini soovitud muudatusi teha ilma sotsiaalpartnereid kaasamata. Mõnikord eelistab riik kiiret ja sobivat tulemust kaasatud ja rahulolevate sotsiaalpartnerite asemel (kaubandus)
- **Kunstlik kaasamine** – poliitilised otsused tehakse enne ja konsultatsioonid sotsiaalpartneritega neid ei muuda (ehitus)
- **Sotsiaaldialoog sõltub valitsuskoalitsioonist ja valitsevatest parteidest.**
- **Tulemuslikku sotsiaaldialoogi peaksid olema kaasatud kõik vajalikud riigiasutused (sh ministeeriumid) (kaubandus, ehitus)**
- **Sotsiaaldialoogi tõhusust vähendavad liiga lühikesed tähtajad ja keeruline juriidiline keel (kaubandus),** ELi materjalid saadetakse partneritele täies mahus ja ilma tõlkimata (ehitus)
- Mõned teemad ei vii kokkuleppeni (nt tööõnnetuste kindlustussüsteem)

Sotsiaaldialoogi tulemused

- Ametiühingud ja tööandjad nõustuvad, et ELi tasandi regulatsioone tuleks kasutada ainult siis, kui need on vajalikud ja tõhusamad riiklikest meetmetest.
- Euroopa Semestri protsess on peamistele sotsiaalpartneritele mõnevõrra ebaselge, kuna nad ei tea, mis on nende kaasamise tulemus ja millal nad peavad protsessis osalema.
- Ametiühingute keskliidu hinnangul peaks riik väiksemaid ametiühinguid Euroopa Semestri tegevustest ja tulemustest paremini informeerima.
- Tervishoiusektori esindajad peavad ELi tasandi sotsiaaldialoogis osalemist positiivseks, nt on nad ELi organisatsiooni kaudu saanud mõjutada õigusaktide muudatusi ja koos teiste riikidega õnnestus ära hoida ebasobiva direktiivi kinnitamine.

Sotsiaaldialoogi tõhususe tajumine

- **ELi tasandi sotsiaaldialoog on viimastel aastatel olnud tõhusam.** Kohalike sotsiaalpartnerite suutlikkuse tõstmiseks on toimunud palju koolitusprogramme ja -üritusi.
- Tööandjate ja töötajate ametiühingud tõid intervjuudes välja, et ministeeriumid küsivad neilt sageli tagasisidet vahetult enne puhkuste perioodi või selle ajal (nt juunis-juulis)
- **Eesti sotsiaalpartnerid on ELi tasandil kogunud hulgaliselt kogemusi ja õppinud oma õiguste eest seisma.** Esialgu oli ELi tasandil osalemine kindlasti raskem kui praegu.
- Mõned uuringus osalenud ametiühingud märkisid, et sotsiaaldialoogi kaasatakse enamasti keskliidud ja eraldiseisvate ametiühingutega konsulteeritakse ainult konkreetsetes küsimustes.
- Sotsiaalpartnerite hinnangul peaksid ministeeriumid sotsiaaldialoogi protsessi ja teemasid ressursside paremaks kasutamiseks rohkem koordineerima ja omavahel kooskõlastama.

Ettepanekud sotsiaaldialoogi tõhususe parandamiseks

- **Ainult mõned osalejatest arvasid, et praegune sotsiaaldialoog on piisavalt heal tasemel, kuigi ressursside puudus piirab aktiivsemat osalemist.**
- **ELi tasand – arutatavad teemad võiks olla pikemalt ette teada, see võimaldaks sotsiaalpartnereid kaasata ettevalmistuse faasis ja arutada eelnõu põhimõtteid**
- **Sotsiaaldialoogil on oluline roll uute töövormide kujundamisel, kuid sageli pole tööturu osapooled organiseerunud, nt IT-sektor**
- **Vähest võõrkeele oskust võib mõnede riiklike ametiühingute puhul pidada takistuseks sotsiaaldialoogis osalemisel. Keeleoskuse parandamine võib viia tõhusama sotsiaaldialoogini ELi tasandil.**

Täname tähelepanu eest!

jaan.massso@ut.ee

Projekti kodulehekülg:

<https://celsi.sk/en/projects/detail/28/>